

TÁNCALKALMAK, TÁNCBA HÍVÁS TÁPÉN

IFJ. LELE JÓZSEF

(Szeged, Móra Ferenc Múzeum)

Gyermekek tánca

A régi idők tápai gyermekei gyakran vettek részt családi eseményeken, mulatóságokon. Főként a lakodalmak adtak alkalmat arra, hogy csoportosan daloljanak, táncoljanak, de meghitt mulatozási alkalom volt a *disznóbál*, a *névnapköszöntő*, a *zöldágállítás*, a *csök* és a különböző *házibálok* is. A gyerekek számára mindezek fölött a *gyerőklakodalmak* és a *gyerőkbál* nyújtotta a legmaradandóbb élményt. A család szórakozási alkalmai között a lakodalom az, amelyben a rákészüléstől fogva ott van a gyerek, s azon túl, hogy *segítkeznek*, minden apró részletet nagyon megfigyel. A lakodalom Tápén is a legmeghittebb családi ünnep, amelyben — az esküvőt követően — bor fölött mulattak. Megadták táncuk méltóságát az öregek, *gálántan* ropták a javakorabeliek, akik mellett a fiatalok is igyekeztek úgy táncolni, hogy ne szólhassák meg őket. A lányok szép tartásukkal és táncukkal inkább a legényeknek *teccelőgttek*. A legkisebbeknek a lakodalomba való illeszkedése is csodálatos, amikor táncukat tanulják, s amikor már megy, igyekeznek minél szebben járni, hogy hasonlítson a felnőttek táncához. Tápén sem a lakodalomnak, sem a bálaknak nem volt *táncrendje*. Legtöbb esetben a zenekar irányította az egész esti mulatozást. Amit húztak, arra táncolt a vendégség. *Egy nóta* több dalt jelentett, amely eltarthatott egy kerek óráig is. Alaptáncuk a *csárdás* volt. Az ütemtől függően járták a *lassút*, a *gyorsat* vagy *frissest*. Ezeket a táncokat a gyerekek is hamar megtanulták, némelyek nem sokkal azután, hogy megtanultak járni. A lányok otthon, cimboráskodás közben egymást tanívtva gyakorolták a táncot, a fiúk nem sokat vergődtek vele. *Meggyérési* lányok a vasárnap délutáni *lányok báljában* egymással táncoltak. A legények oda nem mentek el. Este viszont már ők voltak a táncba hívók. A *placcon* petrezselymet áruló lányokat *nevükön szólítva*, *kacsintva*, vagy *intéssel* hívták be a bálterembe. Ezt követte a *gardimamás* időszak, amikor a lányok már szülői kíséretben érkeztek a bálba, s előttük állva várták, hogy valaki táncba vigye őket. Ezidőre már csak nagyon ritkán szólt csárdásmuzsika, előtérbe kerültek a nyugatias táncok, amelyhez már nem illett a kacsintgatós, kiabálásos táncba kérés, hanem „szabad?”-kéressel kértek engedélyt először a kíséretől, majd a lánytól, hogy egy nótát eltáncolhassanak. Végezetül a *diszkóról* ejtünk néhány szót.

A tápaiak minden alkalmat megragadtak, hogy kedvüket dalban, táncban vagy zenében kifejezzék. Legősibb táncukat nem ismerjük. Csupán az emlékezettel elérhető legrégebb idők táncairól mondhatunk biztosat. A csárdás mellett a *darudöbögős* látszik a legrégebb táncnak, amely a lassús csárdásnak egy kifinomodott, elaprózott változata. Martin György több tanulmányában is hasonlóan ír róla. Nevének elterjedését, meggyökeresedését a *Gyöngyösbokréta* mozgalom idejére teszi. Alapjában több táj táncában is megtalálható, mint *dobogós*. A régi tápai

öregek lagzikban járták, de báli tánc soha sem lett belőle. A mai legidősebb tápaiak nem tudják, miért *darudöbögős* a neve. Nyelvükkel „mögcfíráztuk, mögröszkettettük a csárdást”.¹ A darudöbögős szó eredetét Bálint Sándor magyarázata² alapján vette át valamennyi tánctanulmány-író. Martin György viszont több tanulmányában a *dobbantósok* közé sorolja; ez az igaz. Bálint Sándor szerint a darvak násztáncából kapta volna a nevét. Valóban hasonlít rá, megállapítását mégsem fogadom el. Ennek a táncnak a neve nem születhetett a tápaiak ajkán. Már csak azért sem, mivel annak a tápainak, aki széles jókedvében rögtönzött módon, gyönyörűen megcfírázta, röszkettette a csárdást, s tudatlanul éppen a számára ismeretlen névvel illetett darudöbögőst is kijárta, annak eszébe se jutott, hogy táncának nevet adjon. Vegyük — egy kissé felszínes — tudományos hasonlító megállapításnak a darudöbögős megnevezést, de igaz névvel csakis akkor illetjük, ha *döbögősnek*, *tápai döbögősnek* mondjuk, írjuk. Kézenfekvő tehát, hogy nem érthetek egyet Maácz Lászlóval sem, aki a Néprajzi Lexikonban azt írja a darudöbögősről, hogy „...a gázlómadár mozgására emlékeztet, a tréfás helyi elnevezése innen származhat.”

Szintén régi táncunk a *mars*. Indulóütemre szólóban járt tánc ez, amelyhez csak hasonlít a később tápaivá lett *olájos*.³ A mars is lakodalmi mulató tánc, de az oláhos csupán színpadi tánc maradt, mulatótáncnak sohasem terjedt el. Legkitűnőbb művelője Ács György volt, tőle tanulták a néptáncosok is.

Az egykori tápaiak gyermekkoruktól fogva jó táncosok voltak. A gyermek, alighogy kikerült a *dunnacsúcsból*, máris találkozott — a szülők és a testvérek révén — a dallal, a táncsal. Nagyszülők, nagyobb testvérek ölükbe állítva serkentették egyszerű dalok dúdolása közben *táncikára*, közben a hónaalá nyúlva emelgették vagy lenyomták az ütemnek megfelelően. A gyerekeknek ez annyira megtetszett, hogy már igényelte, ha közelében látta azt, akivel a múltkor olyan kellemesen játszadozott. Ha dallamot hallott, állókájában is rogyantgatni kezdte kis térdeit, melyhez biztatásul a legegyszerűbb szöveget szolgáltatva szinte dallamnak se mondható hanglejtéssel az anya: tánci, tánci, tánci, így köll aztat jární! Ahogy nőtt, mindjobban igényelte az ilyen foglalkozást. Ez elsősorban abban jutott kifejezésre, hogy amikor maga közelében látta dalos táncolatóját, kis kezeit feléje nyújtotta és táncizott. Ha nem figyeltek volna rá, rosszalogni, kezdett. Újabb mozzanat, amikor tapsolni is tud a gyerek ütemesen. Ha kivették állókájából, máris *tapsizott*, valamiképpen jelzést adott gyámjának, hogy mulasson, táncoljon vele. Annak, aki a jelzést érti és hajlandó a gyerekekkel játékosan foglalkozni, a gyermek hálás tud lenni. Már magában az gyönyörködtető, hogy ütemre rugózik szülője ölében és közben tapsolgat is. Tartózkodó, zárkózott marad viszont azzal szemben, aki minduntalan szigorú szemekkel néz rá, rászól, vagy eltaszítja magától stb. Háláját fejezi ki a gyermek kedvence felé azzal is, ha annak más dolga lévén, leteszi őt, ezért nem sír. Megezik, hogy a másik éppen akkor sír, mert féltékennyé válik. Az ilyen sértődött gyereket játékkal sem lehet megvigasztalni, mert a kapott játékon tölti ki mérgét: megveri. Aki gyermeket nem kaptak föl, az elmoszkált, megszokta, hogy körülötte vannak, szövik a gyékényt, sodranak, de szemmel tartja őket. Az ilyen gyermeknek elég az is, ha hozzátartozói közül valaki dalolgat. Máris föláll, állókája szélét fogva *lippeg*, táncol. Vannak idősek, akik nem bírják ki, hogy oda ne menjenek a gyerek-

¹ Ördög Pál adata.

² Bálint S. 1976. 361. Idézi Lakatos Károly színes leírását (Vadászati és madarászati emlékeimből. Szeged, 1891. 293.) és hozzáfűzi, hogy a darudöbögős a darvak táncának szemléletéből eredt.

³ Martin Gy. 1971. 737—758.

hez, és kis kezeit megfogva ne táncoljanak vele. Ebben az esetben, mivel a gyermek szinte kikövetelte a vele való táncolást, kezdetleges, ki nem mondott táncba hívásról beszélhetünk. Hogy az ilyenképpen párostánc hangulatos legyen a felnőtt lá-lá-lá szöveggel mond egy dalt, hiszen a gyermeknek hiába mondaná a valós szöveget, úgysem értené. A dallam üteme *frisscsárdást* követett, mivel a gyermek igen gyorsan lippegett. Az egy-két esztendőes gyermek mindennemű kapaszkodás nélkül táncolt, mely időre egy-két egyszerű dalt is megtanult, énekelt. Tüzesebb talpú eléje állt szülőjének, hogy táncolhatnékja van. Nem mindegyik gyermek őrzi meg táncos kedvét nagyobbkorára. De akiben benne marad a hajlam, akkor is táncrea kerekedik, ha az apja galambetetés közben fütyül. Két-három esztendőes korban aztán kialakul, hogy melyik a táncos és melyik a dalosabb kedvű. Aki táncos, az lépten nyomon táncolni akar mindenkivel. Nem mond az semmit, csak megfogja a kiszemelt kezét és rángatja. Amely családban több gyermek is született, s a szülők is táncos, dalos kedvűek, ott a gyerekek is hamar tanultak táncolni, s igen sok dalt megtanultak. „Néha, mikor szüttünk, közben danóltunk. Egyször csak elkeztünk táncolni. Abba hagytuk a gyékényt, aztán elkaptuk egymást. Forogtunk egyet-kettőt, aztán dógoztunk tovább.”⁴ Ilyen családoknál a táncba hívás is tudatosodott. Főként akkor, ha az ilyen táncolások gyakoriak voltak, s talpalávalónak tamburamuzsika is szólt. A gyerekek — amíg a házuk falain belül táncolgattak, nem is sejtették, hogy milyen szégyenlőssé válnak, ha másnál kérik táncukat. A régi tápai családok — főként téli estéken — gyakran szomszédoltak, komáztak. Ilyen látogatásokon természetesen nem tétlenkedtek, hanem vitték magukkal a hasítani és a sodrani való gyékényt. Amikor elfogyott a földolgozni való, az emberek kártyáztak, az asszonyok beszélgettek, a gyerekek játszottak. Játékuk közben sort kerítettek a táncrea is. Ilyenkor mindig az kezdeményezte a táncot, aki otthon volt. De ha észrevették, hogy figyelik őket az öregebbek, elszaladtak, nem táncoltak tovább kérésre sem.

Tánc a lakodalomban

Még századunk első évtizedeire is jellemző, hogy sok gyermek születik egy-egy tápai családban. Ennélfogva sok volt a lakodalom is. A gyermekek számára itt nyílt alkalom arra, hogy bemutathassák táncbéli tudományukat. A karonüölt *édösszüléje* (anya) hordozta. Bármerre ment is vele, táncolva haladt, közben dalolta azt, amit a zenekar muzsikált. Szabad kezét magasba emelte, közben föl-fölemelte gyermeke kezeit is. A gyerek hamar belelendült és rugódzva, karjait anyjához hasonlóan lengetve mulatozott. Ha a zene szünetelt, a hangszerekre mutogatva követelte, hogy neki még táncikázhatnékja van. A szülő ilyenkor közelebb vitte gyermekét a hangszerekhez, megmutogatta, esetleg meg is pendített belőlük egyet-kettőt. Járnai tudó gyereket mielőbb arra ösztönöztek, hogy a saját lábán táncoljon. Erre már az egyéves rávehető. A lányok korábban hajlandóságot mutatnak arra, hogy másik kislányt társaságban táncrea indítsák. „Összeillesztöttük őket, amikor mögszólalt a zene eleresztöttük, jártátok!”⁵ Az ilyen kis párokat mindenki segítette. Nem lökdösték őket, inkább hagyták, haladjanak, mert a tápai csárdásnak alapja az is, hogy nem egy helyben járták, hanem haladtak vele. Gyakran kis kört alakítottak köréjük, hogy nagyobb legyen az önbizalmuk. A lánykákat csak egyszer kellett *összetönni*, azután már maguk is hozzáfogtak a tánchoz, ha megszólalt a zene. A kezdéssel mindig baj volt, ezért a felnőttek segítették őket. Itt az volt a tánc-

⁴ Magyari Jánosné adata.

⁵ Ördög Pálné adata.

kezdeményező, aki bátrabb volt, aki jobban tudott már táncolni. Némelyikük — érezve a sok rászegezett, figyelő szemet — még *tett is rá*, vagyis igyekezett az öregektől látott díszekből fölhasználni. Akár belül táncoltak a körön, akár kívül, tánc közben mindig a hozzájuk közel eső öregeket figyelték: hogyan lépnek, miként mozognak, aképpen tették ők is. Nem csak a táncot, hanem a táncos párok egymáshoz való — tánc közbeni — egyéb kapcsolatát is megfigyelték. Hogyan, miképpen fogja a férfi a nőt, miként néznek egymásra, mit beszélnek. Azt látták, hogy az ember az asszony derekát — egészen a csipője táján — fogta, azzal irányította. Az embörtetőtől talpig végignézték, aki szálfegyenes tartását olykor enyhe hajlásokkal színesítette, s ezek a szép hajlások éppen ütemre sikeredtek. Mindezeket persze a gyerekek nem tudták egylátásra átvenni, nem is nagyon törekedtek azon. Inkább arra ügyeltek, hogy amit már tudnak, azt szépen járóják, s hogy ne ütközzenek össze senkivel se. Mégiscsak oda-odalestek az asszony táncára, mert annak fölöttébb szépen rezgett a szoknyája, szépen tartotta a fejét, s ha táncosával beszélt mosolygott, máskor meg mindketten daloltak. Amíg mások figyelgetésével voltak elfoglalva, alaposan letaposták egymás lábbelijét, nem törődtek vele. A lassú csárdás lépései csak hosszabb gyakorlat után alakultak táncná, de jókorákat léptek erre is, meg arra is. Megérezték, ha nem *kátánciára* táncoltak, vagyis azonos lábbal lépték táncukat és valamiféle *fűrészelős tánc* sikerült. A szülők nem állították le őket. Szünetben viszont megmutatták nekik, hogy csárdáskozás közben hogyan kell lépni, és hogy ne lépjenek olyan rettenetes hosszúakat se. Ha menet közben eltévesztették a táncot, leálltak és *egy kettő, há-árom-ra* indultak el ismét. Kezdetben eszükbe se jutott az hogy daloljanak. Ha mégis rázendítettek, nyomban eltévesztették a lépést. Minthogy tánc közben dalolni, éppúgy forogni sem tudtak még. Legtöbbször tehát két kis lány kapaszkodott össze, mert bizony a *gyerökök* nagyon szegénylősek voltak hasonló korban. Tiltakoztak a legszebb biztatás ellen is. Legfeljebb anyjával, testvérével elment egy kicsit táncolni, de hamar abbahagyta és leült. A lányok hamar összeszoktak, közben az is kialakult, *melyikük a lány és melyikük a gyerök*. Aki kislány már valamelyest tudott táncolni, az a nálánál kisebb testvérét taníttatta. Ezekkel a lányakkal olykor táncra indultak a fiútestvérek is. A lánykának persze mondták a szülők, hogy miképpen tanítsa majd öccsét. „Gyere, mögtanítalak táncolni, akkor helyötted is sodrok néhány karika ijant, jó?”⁶ A gyerek ilyenre beadta a derekát, de mielőbb kerekét oldott onnan is. A szünetben a lányok is a sátorban szaladgáltak, játszadoztak. Közben meg-megszólították a fiúkat, hogy „mé nem táncolsz, mi?” A fiúk nemigen törődtek velük. Amikor aztán megszólalt a zene, a lányok egymást keresték és máris táncba kezdtek, a fiúk meg egészen közel telepedtek a muzsikuskokhoz. Ők inkább a zenét hallgatták, lesték, miképpen szólhat olyan szépen az a muzsika. Mind zenész szeretett volna lenni. A lányok közben egyre próbálgatták a forgást is. Eleinte futás volt az, amellyel egymás körül szaladoztak. A forgást nem tanították velük az öregek, hagyták, jöjjenek rá maguktól. Hat-hét éves lányok viszonylag jól forogtak, de még gyakran eltévesztették. De nem álltak le, hanem a kezdeményezőbb természetű erősebbet hajlott valamelyik oldalra és arra kezdtek csárdásozni. Majd egy újabb egymásra kacsintással ismét forogni kezdtek. Ugyanez a korosztály — bár nagyon szépen tudta járni a lassú csárdást, a frissben gyakran ütemelmaradásba esett. Iskolás korú *gyeröklányok* már igazán szépen táncoltak, a lassú és friss csárdáson túl jobbra is meg balra is szépen meg tudták forgatni egymást. A fiúgyerekek ez időben is inkább a muzsikuskok közelében ültek szívesen, de félszemükkel oda-odasandítottak a lányokra, mert nekik is tet-

⁶ Magyarai Jánosné adata.

szett a tánc, csak gyakorlásához voltak bátortalanok. A lányok tánc közben már bátran daloltak is, ezzel igen terebélyesre növekedett azon dalok száma, amit tudtak. A zenészek egy-egy adott dalmak minden versszakát eljátszották, amely mellé daloltak, s dalolt a lakodalmas sereg is. Természetes tehát, hogy a gyerekek is megtanulták, de nem csak a lányok, hanem a fiúk is. Aki lány meglátta, hogy a fiú dalolt annak odaszóltak: „híjjá mán el táncolni!” Ijedtében a dalolást is abbahagyta a fiú, nehogy táncolni merjen elmenni. Nem is komolyan hívták a lányok őket, csak ingerelték, hátha mégis rászánná magát valamelyik. „Megájj, nem löszök a setyérád!” Vállat rántott erre a fiú, mégse ment.

A gyermek a lakodalomban olykor akarata ellenére is mindenre odafigyelt. Tudta, hogy a lakodalmazás ideje a *nagyfarsang*, a *zödfarsang* és az *őszi kislefarsang*. Gyermekjátékai között első helyen szerepelt a lakodalmak. A hívogatástól az ágyvitelig mindent pontosan megjátszottak. A *gyermeklakodalmazásra* vasárnap délután kerítették sort. Ilyenkor szinte minden ház előtt kinn ültek a család öregebb tagjai: az emberek kártyáztak, az asszonyok beszélgettek. A gyerekek először megbeszélték, ki milyen tisztségben vesz majd részt a lakodalomban. Menyasszonynak és vőlegénynek mindig a legfiatalabbakat választották. Rajtuk kívül voltak *nász-nagyok*, *násznagynék*, *örömszülők*, *kardosok* és *nyoszolyú lányok*, zenészek, szakácsok, pap és kántor, valamint vendégsereg. Valamelyik ház udvarában jelölték meg a *lányosházat*, a másik udvarban meg a *vőlegényes házat*, egy harmadikéban pedig a templomot. Díszesen kiöltözve haladtak kellő komolysággal az utcán, mögöttük tenyértölcséres rosszfazekas csinadratta zenekar hangáskodott. Esküvő után a legényes háznál éppúgy mulattak, ahogyan a nagyok szoktak az igazi lakodalomban. Még ajándékot is vittek az újpárnak: törött virágostányér darabokat tányér gyanánt, lyukas edényeket, és kisebb — amúgy használatban levő — eszközöket. Eljárták a *sortáncot*, vacsorát főztek és ettek, amire ittak üvegszámra. Amikor úgy tartották, hogy már éjfél van, akkor bekötötték az *újmönycske* fejét. Ez a kis játék kellő alkalom volt arra, hogy azok a fiúgyerekek is táncra kerekedjenek, akik a valóságos lagziban semmi pénzért nem táncoltak volna. Egyike-másika — tisztségénél fogva táncba hívta a lányokat is. Mert bizony, aki itt vőfély volt, meg *táncembör*, azoknak valamiképp kezdeményezni kellett a táncot. Tették, mégpedig úgy, ahogyan az igaziaktól látták a nagyok lakodalmában. Mivel az igaziban a sortánc ideje alatt mindenkinek táncolnia kellett, most senki sem szabadult meg a táncról. A fiúk végül is ekkor ízelték meg a táncot. Némelyikük — attól függetlenül, hogy életében először táncolt — rövid időn belül belejött, szépen táncolt. De mivel a lányokhoz viszonyítva későn kezdték a táncolást, minden részletet később sajtátítottak el. A gyermeklakodalomban nemcsak a lányok, hanem a fiúk is táncba kérték egymást. Ám amíg a lányok a fiúkat is elrángatták, a fiúk inkább csak fiútársukkal ugrabugráltak. Ugyanakkor a nagyobb lányok szívesen vitték táncba a náluknál kisebb fiúkat, fordítva ez nem történt meg, hogy a fiú kérte volna a lányt. Főként a játék vége felé betüzesedett a lányok bokája, egymás után húzták táncba a fiúkat. Húzták, mégse mondták táncba húzásnak. Nagybacska lányok eljártak egymáshoz vasárnap és ünnepek délutánján. Ezeken a találkozásokon is módjukban állott, hogy egymást táncolni tanítsák, de ugyanezen alkalmakon beszéltek meg, melyiküknek ki tetszik a legénykék közül. Megbíztak egymásban, hiszen Tápén is kisgyermek korban szövődtek az egy életre szóló barátságok. „Amikor ránksütétődött, akkor eldanógattunk még egy kicsit a sütétbe, aztán hazaballagtunk, mert kilenc órára otthon köllött lönni.”⁷ Ezek a nagybacska lányok a lakodalmakban már nagyon

⁷ Lele Józsefné adata.

szépen táncoltak egymással, szépen is öltöztek, hiszen eladósorban voltak. Meglát-
szott ez a lány megjelenésén, tartásán, viseletén, minden mozzanatán. Ezidőre tehát
meghitt barátságok alakultak ki. Sokan a rokonságból választottak maguknak
cimborát, s ezek valamennyi lakodalomban is együtt voltak. Kettejük között az
maradt a tánckezdeményező, amelyik korábban, kislány korukban is elhívta a mási-
kat. Huncutul egymásra mosolyogtak és máris táncoltak. Ezek a nagylányok föl-
váltva táncolták a legény szerepét, hogy mindketten megtanulják a vezetést is, de
a lány finomabb táncát is. Ebben a korban minden változatát tudták a csárdásnak,
de a mars-ban nem vettek részt. Illetlen ugra-bugrálásnak mondták, ám az egyre
terjedő szalontáncokat szívesen járták. Ilyenkor nagy helyük volt, hiszen az idő-
sebbek — néhány mókás kedvű asszony kivételével — nemigen táncoltak ilyesmit.
A *surbankó* korú gyerek most is inkább a zenészek közelében ült, de szívesen oda-
húzódott az öregemberek mellé is, hallgatózni, miféle régi történeteket beszélnek.
Ha az öregek daloltak, segített nekik. Minthogy az asszonyok annak örültek, hogy
lányuk milyen szépen táncol, az emberek maguk közé engedték örömmel azt a legény-
két, amelyiknek szép hangja volt és már sok dalt is tudott. A nagyocska lányokat
a sortáncba elvitte a *táncmestőr*. Megtudakolta tőlük, hogy melyik legénykével
szeretnének táncolni, annak a nevét kikiabálta. Ez alól nemigen bújhatott ki egy
legényke sem. Sokuk egyáltalán nem tudott táncolni. Semmi szükségét nem érezték.
Most, hogy *előhujántották*, mennie kellett, jaj volt a lány szép papucsának. Az ilyen
legénykéket változó sikerrel és munkával tudták táncra tanítani a lányok. Volt,
aki nem is akart megtanulni, más örült, hogy végre eddig eljutott. Ez utóbbiak aztán
lassan megszerették a táncot, közülük kerültek ki a báli tánckezdők. Belőlük nem
egy vált olyan jó táncossá, akivel szívesen táncoltak később a menyecskék, sőt az
idősebb asszonyok is. Ezesetben az asszonyok kapták el mindenféle felkérés nélkül
és máris forgásba kezdtek. „Kapkodtuk őket, hogy nekünk is jusson a jóból.”⁸
Az ilyen nővászra vacsora után került sor; valamennyi férfi előkerült ilyenkor
a padok mögül. Ebből a lehetőségből nem maradtak ki a nagylányok se. De ők nem
voltak annyira bátrak, hogy idegen legényt fölkerjenek. Annál szívesebben keresték
és hívták édesapjukat, keresztapjukat, s akinek élt a nagyapja, azt vitte táncba.
Egymáshoz tartozó, de még nem jegyes pár táncba indulását szinte mindig a legény
kezdeményezte: „Gyere” szóval hívta párját. Majd valahol oldalt, hogy senki se
zavarja őket csendes beszélgetésükben — táncoltak. Mulatós jegyespár nem húzódott
el, inkább a zenészek közelében táncolt, s ezeknél nem volt ritka, hogy a lány kezde-
ményezte a táncot: „mönnyünk, jó?” És mentek. A vőlegénynek illet megdáncoltatni
az édesanyját: „Gyűjjön édosanyám, táncoljunk”, a keresztanyját, lánytestvéreit,
a nyoszolyúlányokat és ha élt, a nagymamát is. Ha a vőlegény nem nagyon szeretett
táncolni, várhatták, hogy mikor kéri fel őket. Lánytestvérei nem röstelkedtek, oda-
mentek és kérték, hogy: „Gyere mán ē velem táncóni, nem lopják el a menyasszonyo-
dat.”⁹ A vőlegény menyasszonyára tekintett, aki engedőleg bólintott és ezzel a vőle-
gény táncolhatott mással. Ilyen alkalmat nemigen szalasztottak el a rokon asszonyok,
hiszen „vőlegénnyel úgyis ritkán táncolhattunk”. A menyasszonyt is elvitte táncba
a vőfélyen, a *táncembörön* és a két násznagyon kívül az édesapja, a *kardoslegények*
és mások is. Őt viszont illet elkérni a násznagyától. Ha engedélyezte, egy pohár
bort is öntött a táncba hívónak a *nászuram* és aztán vihette. Amíg a menyasszonyt
csakis a násznagy mellől vihették el táncolni, addig a vőlegényt egymástól is elker-
hették. „Add mán ide neköm is, táncótatok mán öleget, most én gyüvök, tē mög

⁸ Magyarai Jánosné adata.

⁹ Bodó Istvánné adata.

üjjél lè.”¹⁰ Fiatal párok, akik nagyon közeli rokonságban voltak — csak akkor táncoltak, ha nem volt más dolguk. Fehér kötény volt előttük, segítkeztek a bor, a kalács föltálalásában, egyszóval ügyeltek arra, hogy a vendégség semmiben se szenvedjen hiányt. Ha mégis összefutottak, megforgatták egymást és mentek tovább a dolgukra. Az ilyen párok esetében bármelyik lehetett táncba hívó, attól függött, milyen volt a hangulatuk. Rájuk is vonatkozott viszont a sortáncban való táncolás, mely alkalmal minden asszony a saját férjét kérte ki magának. Az est folyamán a táncosabb kedvűek igyekeztek minél sűrűbben összeakadni. Egyet-kettőt forogtak, daloltak és kurjantottak, és máris mentek tovább. De ha valamelyikük nem volt táncos kedvű, az nem haragudott, ha más táncoltatta élete párját. „Vigyed, csak engömet hagyjatok békibe.”¹¹ Tánc után senki sem csókolta meg táncospárját, Tápén ez nem volt divat. Kivétel volt a menyasszony és a vőlegény szülőpárja és a nagyszülők. Azok adtak is, kaptak is az ifjú pártól, ha együtt táncoltak.

A lakodalmi táncba hívás az idős embereknél a legszebb. A férfiak mindig az asztal belső oldalán levő padsorra ültek. Asszonyaik meg a külsőre, de emberüknek háttal. Ők is a táncolókat nézték. Az emberek iddögáltak, beszélgettek, néha belebele daloltak. Főként zeneszünetben danoláztak, ilyenkor jönnek elő a legszebb, régi dalok, amibe az asszonyok is belesegítettek. Főként vacsora után táncoltak az idősek. Táncolni szerető asszony hátra-hátranézett az urára. Aki férj is szeretett táncolni, első hátranézésre megértette asszonyát és *kikászálódott*. Bor fölött dalolva igyekezett kifelé, s amikor a padon kívül ért, egy kicsit mélyebb lippentésekkel tarkított csárdásléptekkel közeledett asszonya felé, aki hasonlóképpen haladt embere elé. Amikor összeértek, nem fogták meg egymást.

Az asszony karjai leginkább a magasban lengedeztek, az ember vagy hátul kulcsolta, vagy hol az egyiket, hol meg a másikat tartotta ő is a magasban. Csárdás ütemre csárdást jártak. Olykor meg-megcifrálták, s ilyen alkalmakkor került elő — tudatlanul! — a darudöbögősnek nevezett *döbögőscsárdás*. Ez a tánc egy kicsit nehéz volt ahhoz, hogy egyedül járják, ezért gyakran megfogták egymás kezét. Döbögős közben soha nem fordult el se jobbra, se balra, hanem mindvégig egymással szemben táncoltak. Gyakran forogtak is, ilyenkor viszont derékon kaptak az ember asszonyát. Pihenésképpen az ember csak az ütemre rogyantgatott, az az asszony ekkor is kilépte mindkét oldalra a kettőt. Nem minden férfi jött ki az asztal mellől egy intésre. Aki asszony nem tudta kicsalni emberét, az maga táncolt. Mókás kedvű asszony levette ura fejéről a kalapot és a saját fejére tette, s abban táncolt. Derült ezen a lagzis sereg. Amikor az ember látta, hogy az asszony mégsem hozza vissza a kalapját, megivott egy pohár bort és asszonya után ment. Jó táncos férfiak valóban *mögtáncoltatták, mögforgatták asszonyukat*. Vagyis, amíg asszonyaik léptek is a táncban, a férfiak csak lippegeve irányították őket. Épp, hogy csak haladtak. Forgás közben is az asszony futotta körbe urát, aki sűrűn dobbantott, majd a másik irányba forgatta meg asszonyát. A frissesben volt szokás a *mártogatás*, mely frissest egylépéses csárdásban jártak. A forgás irányának váltása közben nagyokat lippentettek, mely mozdulatnak az asszonyra nézve *likanyílós* volt a neve. A legidősebbek nem nagy lendületű tánca volt a legrégiésebb. Alig észrevehető díszekkel színezték táncukat. Ők a lakodalmi esten mindössze kétszer táncoltak: a sortáncban és vacsora után *lejtöttünk egyet*. Az ő táncukban is megjelenik a döbögős. De nem a régi nagy erővel, hanem olyan finomsággal, hogy utánuk csinálni nehéz. A tánckezdeményező itt is legtöbb esetben az asszony. Ujjával intett *öregének*, aki

¹⁰ Lele Józsefné adata.

¹¹ Magyarai Jánosné adata.

„no, gyerünk hé, rázzuk mög égy kicsit a kislánykorit” kedveskedő szavakkal enged a hívásnak. Nem táncoltak sokáig. Ők is kézfogással járták, mint a náluk alig fiatalabbak, de a forgást elhagyták. Jó hangulatban viszont eleresztették egymást és az asszony apró csárdáslépésekkel körüláncolta a csizmáját, olykor a földet is csapkodó urát. Öregember nemigen vállalkozott menyecske megtáncoltatására, annál inkább előfordult az, hogy a menyecskék hívták az öreget. Éppen úgy szívesen hívta fiatalember az idős asszonyt, aki viszont örült a fölkérésnek. „Forgassá mög Jóska, nem vagyok az anyád.”¹² Hajnalban előkerült a *bolondos gyékény*. Leterítették a földre, rátették a borosüvegeket és körülterdepelték. A zenészek is köréjük álltak és világosodásig daloltak, muzsikáltak. Ilyenkor gyakran kérték a zenészeket, hogy marsot fújjanak. Erre a zenére az emberek szerettek táncolni. Szólóban járták a marsot, mások összekapaszkodtak jobb kéz fogással és úgy ugráltak. Mulatósbab asszonyok is bekapcsolódtak ebbe a táncba, de azok nem asszonytársukkal, hanem az emberekkel táncoltak. Kedvelt tánc volt ilyenkor az *üveges csárdás*. Asszony és ember járta, mely táncnak szinte mindig az asszony volt a kezdeményezője. Először csak körbejárták a letett üveget, majd hol az egyikük, hol a másikuk átugrotta. Mindaddig járták, amíg valamelyikük föl nem rúgta. Táncba hívásképpen jöttek sátorba a szakácsok is. Rendszerint az új pár ment ki értük. A szakácsok a fölszerelésekkel együtt jöttek be. Egyedül táncoltak egy ideig, majd mind elkapták a rokokó és megforgatták őket. A szakácsok a vacsora, majd a *szakácstánc* után — ha nem tartoztak a rokonságba — hazamentek.

A lakodalmakban az 1940-es évek végétől paraszzenekarok játszanak. Amíg az addig működő *citerabandák* szinte állandóan csárdást és marsot muzsikáltak, addig a paraszbandák már tangót, keringőt (tápai nevén *vastepszit*), később a kornak megfelelő modern táncok dallamait muzsikálták, mely időkben már a táncba kérés is kezd városias formát ölteni. Kikopik az intés, a kacsintás, helyébe lép a *szabad?*, mert úgy tartják, hogy a *Lila akác*-ban, a *Tisza gyöngy*-ben mégiscsak nem illik paraszatoskodni. A régi jó táncosokkal együtt eltűntek a nekik kitűnően játszó paraszzenekarok, helyükbe a dzsessz, majd a lemezlovas került, mely utóbbi viszont egyáltalán nem való lakodalmi zenének.

Bálak, báli táncba hívás

A fiatalok ismerkedési helye Tápén is a bál volt. A század elején híres bálterme volt a Csöti Imre *Budligyár* nevű csárdájának, mely mulató a Tiszagát mellett volt a falu felső végén. *Ördög Sándor korcsmájának táncterme*, majd a *Hangya Szövetkezet bálterme*, és a *Kószó Mojé féle vendéglő* mellett működött a *Nagyútcán Révész Ferenc bálterme*, az erdei *Szép csárda*, valamint a tápai réten *Farkas Mihály borkimérése*. Tápé és Szeged határán még ma is érintetlenül áll *Dobó Rudolf táncterme*, amely ma lakodalmazásra szolgál. Ezek a tánchelyek szinte minden szombaton és vasárnap zajosak voltak. A hozzájuk tartozó ivók kicsik voltak. Bálszünetek idején a tánchelyiségbe rakták át az asztalokat, padokat, és ott iddoggáltak az emberek. Bálak idején még az 1920-as években is a citerabandák muzsikáltak. Híres citerabanda volt a *Biacsi Jelemen gyerököké*, akik a lakodalmakban is muzsikáltak. Gyermekekocsmai bálba nem járt, de szívesen eljárt a bálajtóba *lesekönni*. Főként a lányok siettettk az időt, hogy mielőbb belül kerülhessenek, táncolhassanak.

Gyermekek számára gyakran csináltak az idősebbek *gyerökbált*. Összesereglettek valamelyik házban, ahova mindig került egy szál citerázni tudó ember is.

¹² Nagy Pál adata.

Dalolgatással kezdték, majd a lányok táncoltak. Nem várták, hogy a fiúk fölkérjék őket, hanem „elkaptuk egymást, úgy táncotunk, mint a hájderménkü”¹³. Gyermekbálra adott alkalmat, amikor a ház földjét 6—7 évente átfordították. Az emberek ásóval fordították, majd erősen lefűrközták. Ezután hívták a gyerekeket, hogy táncoljanak rajta. „Az én apám, amikor minálunk vót gyerekbál hozott égy kis söprűbort, hogy nagyon tapoggyuk mög a házföggyit.”¹⁴ Ugyanilyen céllal táncolhattak a gyerekek az új ház építését követően is a *zöldágykor*, mely alkalommal táncra kerekedtek az idősebbek is. Ilyen bálakon a gyerekek nemigen táncoltak párba. Legfőljebb a lányok. S mivel a tánc egyben munka is volt, leginkább mars dallamot muzsikált a citerás, hogy minél jobban ugráljanak a földön. Táncolási alkalom volt gyermekek részére is az estébe nyúló, nyári, utcai gyékénymunka utáni idő. Ezen legtöbbször csak a lányok táncoltak, a fiúk az árokarparton ilve nézték őket. Bátorabb lányok odaszaladtak és magukkal vonzolták egyikét-másikát, de azok az első adandó pillanatban meglógtak tőlük.

Iskolahagyott korú lányok már elmehettek a *vecsörnye* utáni *lányok báljába*. Ez időre mind tudtak kenyeret sütni, értették a gyékénymunkát, tudtak mázolni, meszolni, egyszóval eladósorba kerültek. A vecsönyére *kisünneplős ruhájukban* mentek. Onnan egyenesen a bálterem felé vették útjukat. Nem álldogáltak kinn sokáig, hanem mindjárt bementek s a zenészek máris muzsikáltak. Amíg a lányok táncoltak, a legények az *ivóból* nézték őket, mert az ivót és a tánctermet összekötötte egy átjáró ajtó. A lányok ügyet sem vetettek rájuk. Párosával, négyesével összekapaszkodtak, attól függően, hogy hányan voltak barátnők. Szépen táncoltak és fölszabadultan daloltak. A lányok bálja *egy nótahosszat* tartott. Ami nem azt jelentette, hogy egy dalt játszottak el a zenészek, hanem egy megszokott dalsort, amelyben volt lassúcsárdás és frisses is. Az egy nóta akár félóráig is tarthatott. Amikor aztán vége lett, a lányok kiszaladtak. A legények közül nem egy eléjük került az utcaajtó felől és kérte kiszemeltjét, hogy az esti bálba is jöjjön vissza. A lány, ha a legény neki is tetszett, nevetve mondta, hogy: „Kérjék kend el!” A lányok hazamentek, átöltöztek, s akinek nem volt legénye, az sötétedéskor visszament. Aki viszont legényt várt, az otthon maradt mindaddig, amíg legénye érte nem ment. A legény nem sokat késett. Későn nem is illett lányért menni. Amikor odaért, általában mindenki otthon volt. Kedves legényt, akit a család is szívesen látott — a szobába tessékelték. Néhány perc múlva a lényegre tért, hogy engednék-e el vele a lányt a bálba. Elengedték, de kikötötték, hogy kilenc órára legyenek otthon. A lány most a másik szobában átöltözött és mehetek. Az utcán a kisujjukkal kapcsolódtak, úgy haladtak a bálajtóig. Ott a lány az ajtóval szemközti *placcra* állt, a többi lány közé. A legény bement az ivóba. Amikor a zene megszólalt, a legény csak kiállt az ajtóba és ha a lánnyal összeakadt szeme, kacsintott neki. Erre a lány odament hozzá. A terembe lépve újból a kisujjukkal fogták egymást és közelebb mentek a zenészekhez. Ott kezdtek el táncolni. Táncuk a lakodalmi táncsal azonos volt. Vagy daloltak, vagy beszélgettek, de járták és haladtak is közben. Amikor a nótának vége volt, a lányok most is kiszaladtak a *placcra*, vissza a *lánybandába*. A legények meg visszamentek az ivóba. Beszélgettek, daloltak. Aki lányok nagyon szerettek táncolni, azok egymást hívták be és táncoltak. Legény, akinek még nem volt *setyerája* és táncolni akart, az kiállt az ajtóba és igyekezett a kiszemelt lány tekintetét elkapni. Ha meglelte, kacsintott, *vagy pillantott* neki és — ha a lány is elfogadta a behívást — hamarosan táncoltak *dabant*. Sötétben hiába kacsintott volna a legény, nem látta a lányokat, s a lányok *sem* tudták volna kitalálni, melyiküknek szól. Ilyenkor már az ujjal való intés sem

¹³ Magyarai Jánosné adata.

¹⁴ Magyarai Jánosné adata.

sok eredménnyel járt volna. A legények ilyenkor nevéen szólították a lányokat. „Fucsi Maris, gyere bel!” A bálajtóban a legény kezét nyújtott a lánynak. Kezet fogtak, majd ők is beljebb haladtak a terem közepe tájára, s ott kezdtek táncolni. A tánckezdésre a legény megfogta a lány derekát, a lány csak ezt követően tehetett a legény vállára kezeit. Nóta végén ők sem maradtak együtt. A lány kiment társaihoz. Ha a legény úgy találta, megint behívta. Aki lányt egy legény táncoltatott, az biztosra vehette, hogy a legény majd haza fogja kísélni. Az ilyen kapcsolatokból hamarosan jegyesség lett. Legtöbb legény lány nélkül érkezett a bálba. Többen kimentek a lányok közé beszélgetni. Hadd lássák, kiből válogathatnak. Mikor visszamentek, már tudták, kit fognak majd behívni. Bátorítónak mind bevettek egy kisfröccsöt, majd átmentek a bálterembe, melynek ajtajából nevéen szólították a behívni kívánt lányt. A kacsintásos és intéses táncba hívásnak volt egy veszélye. Nem lehetett egyértelműen megérteni, hogy kit akar táncba hívni a legény. Ilyenkor a lányok mutogattak: „Én, én?” Ekkor viszont a legény nem tudta, miképpen bólintson, hiszen két-három lány is magára mutogatott. Mindegy, elindult egy, meg mégegy. Majd csak eldől, melyik lesz az igazi — gondolták. A legény jobb kezével azért nyúlt, akire gondolt. A másik is ott maradt, „lédörgöltem velük egy nótát, aztán úgyis kimönt mind a kettő”¹⁵. Valóban. Am amikor a legény ismét intett, már tudták a lányok, hogy az intés, vagy kacsintás kinek szól. Aki legény nem tudott táncolni, az szívesen hívott be rokonlányt. „Tanácsá mán mög táncolni, majd szörzők érte neköd való legényt.”¹⁶ Amíg a lakodalomban való idegen lány táncoltatása egyet jelentett a mielőbbi jegyességgel, addig a bálba bármelyik legény bárkit behívhatott, azért még nem kerültek a falu szájára. A bálban a lekérést nem tiltották, de nem is szerették. Főként azt a lányt nem illett lekérni, akinek a táncosa egyben komoly udvarlója is volt. Jegyesek meg nemigen jártak el a bálakba. A legények között azon túl, hogy táncolni nem tudott, a bátortalan is sok volt. Az ilyet, ha amúgy szemre való volt és dolgos, a lányok megszólították: „Tóni, híjjá mán el, maj’ mögtáncoltatlak.”¹⁷ Megegett, hogy az egyik lány nem ment be a terembe, mert olyan legény hívta, aki neki nem tetszett. A legény mással hívatta be, s mikor a lány belépett a bálterembe, a sértett legény leállította a zenét és a lányt *kimarsoltatta*. Mosolyogtató volt viszont az, amikor a lány, aki eddig csak lánytársával táncolt, megfélekedett, és mikor legény hívta táncba, megfogta a derekát. Igen, mert amikor lánypajtásával táncolt, ő volt a *legény*. Jót nevettek ezen, hiszen a legény jól tudta, miért csiklandozta meg a lány. A lány fülig elpirult. Aki lányt a bál kezdetétől számított egy órán belül nem hívtak be, az egész este árulhatta a petrezselymet. Okosabbjai hazamentek. Eszébe sem jutott viszont annak, aki nagyon szeretett táncolni. „Dehogyan möntünk haza, néha bemöntünk a Marissal, aztán táncoltunk ketten. Mög aztán nézelöttünk.”¹⁸ Az utcáról való behívás természetesen csak nyáron volt szokásban. Télen a lányok is bementek a táncterembe, annak hátsó sarkában álltak meg. Ekkor a táncolni óhajtó legények odamentek és úgy kérték táncba őket. Odanyúltak, mire a hívott lány kis kézikendőjét nyújtotta a legénynek. Ezt fogva mentek előrébb, ahol megkezdték táncukat. Ilyenkor a szabadon maradt lányok is bátrabban táncoltak, de csak ott, a sarokban jártak. Nem illett elvegyülni a báli táncolók között. Sok legény — bár a tánctól nem félt már — szégyenlősségében nem merte fölkérni a lányt. Ezek a legények mindig olyan társukat kérték segítségül, aki náluk bátrabb és jó táncos volt. A bekérő olykor több lány felkérésére is megbízást kapott. Ilyen-

¹⁵ Nagy Pál adata.

¹⁶ Ördög Pál adata.

¹⁷ Magyarai Jánosné adata.

¹⁸ Ördög Pálné adata.

kor oda ment közéjük és „add ide a kendődet Annus, té is Ilka, té is Maris, mög té is Bözsi, gyertök táncolni.”¹⁸ A legény bevezette őket a terem közepére és nagy körben táncolni kezdett velük. Sorra jöttek azok, akiknek a lányokat behozta. Mikor mindet elvitte a párja, akkor magának is fölkért egyet. A téli bálak szünetében a lányok a terem közepére mentek, de csak azok, akiknek a táncosuk átlépett az ivóba. Némelyik vitt a lánynak limonádét. Nyelvesebb lányok odamondták, hogy „Abból hozzék kend, amiből kend is iszik!”²⁰

Házások nem jártak bálba. Mégis előfordult, hogy házasember betévedt. Még a rokonlányt se illett fölkérnie. Ha tette, előbb szép szóval, ha úgy nem ment, gorombán kiutasították, hiszen józan fejjel úgy se ment volna oda. A házások részére főként télidőn rendeztek a kocsmárosok *embőrbált*. Oda viszont a fiatalok nem mehettek el. Főként a farsangok idején volt szokásban a *batyubál*, amely elsősorban a házastársak szórakozási alkalma volt. A kocsmai bálaknál meghittebb hangulata volt a *házibálak*nak. Erre leginkább böjtidőben kerítették sort a fiatalok. *Dugbálnak* is nevezték, mert böjten a hangos mulatozást tiltották, így a táncos szórakozást is. Ezt csak a *szilajabbak* szegték meg. Nagyfarsangkor még hideg volt, akkor házaknál mulatoztak, de a kifsarsangi bálát az erdőben csinálták. A zenét egy vak ember, Cimbalmos Pista bácsi szolgáltatta. Szép csendesen cimbalmozott. Oda eljártak az összetartozó párok is, meg azok is, akik még nem tartottak szeretőt. Az *erdei bál* táncbakérése inkább a házibáléhoz hasonlított. Nem kiabáltak a legények, hanem odamentek a lányokhoz és kezét megfogva hívták táncba. Az ilyen dugbál — akár háznál tartották, akár az erdőben — nem tarthatott tovább este kilenc óránál. „Gyűtt a bakter, aztán hazakergetött bennünket.”²¹

Tápén még az 1920-as években is a kocsmárosok rendezték a bálakat. Mindenkor volt viszont egy tekintélyes parasztember is ott, aki a fiatalokért felelősséget vállalt. Ha valaki verekedett, azonnal kilökték, s annak egy jó ideig nem volt szabad belépnie a bálterembe. Nem csak abba, ahonnan kilökték, hanem a többibe sem. A báli belépődíj mellett *lámpapézt* is fizettek a legények. A lányokra ez nem vonatkozott. Az 1930-as évek vége táján jött szokásba, hogy a lányok *gardival* érkeztek a bálba. Ettől fogva nekik is — és a gardimamának is — fizetni kellett. Az 1950-es években 2 forint 50 fillér volt a báli belépő. Ugyanakkor még lámpapénzt is fizetni kellett, fejenként 10 fillért. Jómagam akkor kezdtem bálba járni. Egy vasárnapra 5 forint *lérungot* kaptam. Abból teltelt a belépőre és ha megszemjajtam megihattam, két pohár sört is. A zenészek bére — délután 6 órától éjjel 10 óráig való muzsikálásért — fejenként 180 forint volt. Az 1950-es évek derekán Tápén is megjelent a dzsesszzene. A paraszzenekarokat ezután csak híres bálakon fogadták meg a szervezők. Farsangokon, húsvétkor, aratóbálon, szüreti bálon, Andráskor, Katalinkor és karácsonykor, valamint a búcsú-bálban még sokáig a Töpék (Miklós Töpe Károly és paraszzenekara) húzta a talp alá valót. Közben terjedtek a nyugatias táncok, a rumba, a szamba, a csa-csa-csa és a többiek, amelyekhez már csakis a városias táncba hívás jöhetett. Amíg századunk elején a muzsikusok bére fejenként egy liter bor, vagy annak ellenértéke volt, az 1960-as években meghaladta a 400—450 forintot is. Ezért viszont este héttől hajnali kettőig kellett nekik muzsikálni.

A kocsmai bálakon túl — főként a Tápairéten — rendeztek *borosbálakat*. „Vött az öreg Sulyom Pétör homokrúl valami könnyű bort, aztán szombaton főkötötte a kútgemre a szalmacsóvát. Akkor tudtuk, hogy vasárnap borosbál lösz

¹⁸ Magyar Jánosné adata.

²⁰ Lele Józsefné adata.

²¹ Ördög Pálné adata.

a Sulyoméknál.”²² Az udvaron volt néhány asztal, körülötte padok, székek. Általában Marosleléről való muzsikusok voltak a hangászok. A réten nem volt villany. Ezért amikor már teljesen besötétedett, véget vetettek a bálnak. Itt nem volt szokásban sem a kacsintás, sem az intés. Ennek az a magyarázata, hogy a Tápairét lakosságának nagy része nem tápai illetőségű volt. Vásárhelyi, makói, szegedi gazdák települtek oda, mivel kitűnő termőtalaj volt ott. Azok gyermekei városias módon kezdeményezték a táncot, de legtöbbször ők is a csárdást járták. Érdekes, hogy a rétiiek nem szívesen vették, ha falusi legények átmentek báljukba. Igaz, nagyon kevés szikra kellett ahhoz, hogy a réti legényt, aki bemelegkedett a tápai bálba — megverjék! Híres mulatóhelynek számított a Rétben a *Kör*, *Olvásokör*, a *Gazdakör*, majd a 20-as évek végén épült — *pajori*, *kútasi* és a *lebői* — iskolák mellett a lebődombi Farkas Mihály borkimérője is. A Tápairét 1928-ban önálló búcsútartási jogot kapott. A pajori iskolánál sátoros bálát rendeztek akkor. Ezek a bálak inkább a lakodalmakhoz hasonlítottak, ahol házasemberek és fiatalok egyaránt részt vettek.

Napjainkban a *diszkónak* kellene betöltenie a bálak szerepét. Tápén az 1960-as évek derekán volt utoljára bál. 1965—1975 között szünetelt a táncalkalmú szórakozás. 1976 tájától *lemezlovas* működött, napjainkban megint semmi. Amíg a diszkó létezett, egyszer elmentem. Vaksötétben forgott a mentőautóéhoz hasonló vészlámpa, s éktelen zaj volt. Kérésemre meggyújtották a lámpákat. Kopott ruhás — zömmel szegedi fiatal — üldögélt rágógumit csámcsogva, nagyokat ásítva, vagy éppen nevetve. Szünet volt éppen. Amikor a zene megindult, megint sötét lett, nem láthattam, miként kéri táncba egymást. Egy valamire való külsejű fiataalt megkérdeztem, miként van ez mostanában. Azt mondta, hogy int neki, vagy kacsint, vagy egyenesen odamegy, megfogja a lány kezét s elkezdenek táncolni. Arra a kérdésre, hogy mit táncolnak, *diszkózunk* volt a felelet. Hazamentem és azt gondoltam, hogy ezek a fiatalok biztosan nem tudják, hogy a táncba hívás gyakorlata szinte azonos azzal, amelyet a tápai öregek is csináltak hajdan, fiatalabb korukban. Igen, intenek, kacsintanak, vagy csak egyszerűen megfogják a lányok kezét és táncolni kezdtek.

A mai tápai fiatalok Szeged szórakozóhelyeire járnak táncolni. Táncuk, modoruk teljes egészében a városias viselkedéshez igazodott. Ám az, hogy bennük van eleik dalt és táncot szerető vére, egyértelműen igazolja, hogy amikor a zene megszólal — akár a *Lila akácban*, akár a *Szeged étteremben* — úgy táncolnak, hogy látszódnék rajtuk, hogy tápaiak, akiknek a tánc tudása mégiscsak kiválik a városiakétól, amire az okosabbak ma is büszkék.

IRODALOM

Bálint Sándor (1957), Szegedi Szótár I. Akadémiai Kiadó. Budapest.
 (1976) A szegedi nemzet. A szegedi nagytáj népelete. Első rész. MFMÉ 1974/75—2. Szeged
Martin György (1971), Adatok Tápé táncagyományaihoz (Az oláhos és a csárdás). In: Tápé története és néprajza. Szerkesztő: Juhász Antal. Tápé.

ADATKÖZLŐK

Bodó Istvánné Ördög Rozália (1912—).
 Lele Józsefné Lele Ilona (1912—1982).
 Magyar Jánosné Miklós Erzsébet (1890—1982).
 Nagy Pál (1890—).
 Ördög Pál (1886—1978).
 Ördög Pálné Nagy Teréz (1890—1980).

²² Nagy Pál adata.

ANLÄSSE ZUM TANZ UND WIE IN TÁPÉ ZUM TANZ AUFGEFORDERT WIRD

József Lele jun.

Die Leute von Tápé waren immer singfreudig. Da die alten Familien meist mit vielen Kindern gesegnet waren, wurde auch oft Hochzeit gehalten. Die Hochzeiten boten den Anlaß, zu tanzen, zu singen und zu musizieren. Die ganze Familie, groß und klein, feierte mit. Ein vertrauter Anlaß zur Vergnügung war der *disznóbál* (Schweineball), die unter dem Namen (*csök*) erwähnten Kindstaufen, (*zöldágállítás*) Rüstfeste und neben den verschiedenen Hausbällen auch die Namenstaggratulation. Den Kindern aber bedeutete die Kinderhochzeit (*gyermeklakodalmas*) und der Kinderball das wichtigste Ereignis. Bei Tanzvergnügungen in Tápé bestand keine feste Tanzordnung. Man tanzte zu der Musik, die gerade von den Musikern gespielt wurde. Der Haupttanz war der *Csárdás*, der langsam begonnen wurde und immer schneller getanzt wurde. Neben dem *Csárdás* war wahrscheinlich der als *Kranichdübögös* (*darudübögös*) bezeichnete „spring klopf“. Tanz einer der ältesten Tápéer Tänze, doch auch der Marsch (*mars*) hat eine ähnlich alte Tradition. Die Kinder lernten schon in sehr jungem Alter die Tápéer Tänze. Bei Hochzeiten hatten sie die Möglichkeit, zuerst mit gleichaltrigen Partnern zu tanzen, es folgten später die Bälle. Während es bei Hochzeiten keine Aufforderung zum Tanz gab, wurden die Mädchen auf dem Ball durch Zwinkern, Zurufen, Winken oder mit einer ungezwungenen Bitte zum Tanz gerufen. In Tápé gab es mehrere berühmte Ballsäle, in denen früher die Zitherbanden (*citerabandák*), seit Anfang der 50-er Jahre Bauernmusikchöre zum Tanz aufspielten. Mein Aufsatz macht den Leser mit der Tanzerziehung der Kinder bekannt und zeigt die Bräuche der Jugendlichen, der mittleren Generation und der Alten, die sich bei der Aufforderung zum Tanz herausgebildet hatten. Ich schaue auf die ältesten Bräuche zurück und beschreibe aus eigener Erinnerung die die Hochzeits- und Ballgewohnheiten in den fünfziger Jahren. Unter anderem werden die „dug-bälle“, der berühmte Tápéer „*kurtabál*“ und die in der Fastenzeit üblichen Wald-Bälle erwähnt.

Abschließend wird ein Blick auf die Vergnügungen unserer Zeit, die Diskothek geworfen und auch auf die Gelegenheit zur Unterhaltung, die die heutige Jugend hat und unter denen die Hochzeite neinzig die Möglichkeit bieten, ähnlich wie die Vorfahren — auf Tápéer Art sich zu vergnügen.